

Гришко О. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри теоретичної юриспруденції,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2579-0884>*

ПРАВО НА ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ: ЦИФРОВІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Правова ідентифікація є фундаментальною детермінантою правового статусу особи, у тому числі й в умовах правового режиму воєнного стану. О. В. Парута визначає, що правова ідентичність формується завдяки усвідомленню змісту індивідуального правового статусу, всієї багатоманітності й складності соціально-правових відносин [3], які реалізуються й в умовах розвитку цифрових технологій.

Науковий інтерес до цієї теми детермінований необхідністю пошуку балансу між викликами правового режиму воєнного стану і розвитком цифрових технологій, що зумовлює необхідність визначення механізмів забезпечення права на ідентичність осіб похилого віку, які б унеможливлювали цифрову дискримінацію. За статистичними даними «Digital 2026: Ukraine» виявлено, що в жовтні 2025 р. в Україні чисельність користувачів мережі Інтернет налічувала 35,3 млн осіб. Для порівняння, населення України в зазначений період становило 39,3 млн осіб (у віковому співвідношенні: 3,4 % – у віці до 4 років; 8 % – у віці від 5 до 12 років; 5,8 % – у віці від 13 до 17 років; 7,2 % – у віці від 18 до 24 років; 12,3 % – у віці від 25 до 34 років; 16,8 % – у віці від 35 до 44 років; 13,8 % – у віці від 45 до 54 років; 13,8 – у віці від 55 до 64 років; 19 % – у віці 65 років і старше). А за результатами дослідження К е р і о с встановлено, що 4,07 млн людей в Україні не користувалися інтернетом наприкінці 2025 р. [5]. Аналіз цих показників дозволяє констатувати, що особи похилого віку залишаються категорією осіб, які найрідше користуються можливостями цифрового середовища. Оскільки саме старша вікова категорія виявляє найменшу адаптивність до цифрових трансформацій, фактично залишаючись поза межами сучасного цифрового простору.

Порівняльна характеристика цифрових навичок у розрізі віку показує, що вікова категорія осіб у віці 18–29 років – має високий рівень навичок у цифровому середовищі – 92,7 %, в осіб 30–39 років – 86,2 %, в осіб 40–49 років – 82,2 %, в осіб 50–59 років – 66,3 %, а найнижчий мають особи у віці 60–70 років – 38,9 % [4]. Встановлено, що частота користування інтернетом має прямий зв'язок із віковими особливостями респондентів. Зазвичай, не користується інтернетом взагалі переважно населення старшої вікової групи (60–70 років) [2], оскільки особи похилого віку в більшості випадків залишаються поза межами суспільних процесів, які зумовлені не лише фізіологічним старінням, але й іншими факторами, наприклад: недостатній рівень пенсійного забезпечення (особи похилого віку переважно є соціально-незахищеними та зазвичай перебувають за межею бідності); відсутність державних і недержавних програм соціальної підтримки; незадовільний стан здоров'я; низький рівень соціальної активності внаслідок недостатньої освітньо-професійної мобільності тощо. Процес старіння, у більшості випадків, спричиняє ізоляцію від суспільства, а особливо в осіб, що проживають в сільській місцевості [1, с. 27–31] (наприклад, станом на кінець 2025 р. у сільській місцевості проживало 29,5 % населення України, а в міських центрах – 70,5 %) [5].

Зазначена кореляція між віком і рівнем цифрової грамотності визначає необхідність перегляду механізмів забезпечення права на ідентичність осіб похилого віку. Декларативність державної політики, зумовлена об'єктивною пріоритетністю оборонних видатків, не має нівелювати обов'язок держави щодо забезпечення цифрової інклюзії зазначеної категорії осіб. У цьому контексті право на ідентичність має розглядатись не лише як статичний правовий статус, а як динамічна спроможність особи взаємодіяти з державою, що потребує вдосконалення механізмів забезпечення прав осіб геронтологічної категорії.

Список використаних джерел

1. Гришко О.М. Нерівність реалізації прав людини в умовах цифрової трансформації. *Юридична Україна*. 2025. № 3. С. 27–31.
2. Дослідження цифрових навичок українців. Третя хвиля. URL: <http://surl.li/orijv>.

3. Парута О.В. Концепція правової ідентичності в дискурсі теорії держави і права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. № 23. С. 76–80.

4. Цифрова грамотність населення України. URL: diia.gov.ua
Перше_в_історії_України_дослідження_3 (diia.gov.ua)

5. Digital 2026: Ukraine. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2026-ukraine>

Бабійчук Я. О.

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ ЖИТЛА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ КОМПЕНСАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ВЛАСНИКІВ

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що в умовах воєнного стану держава може застосовувати виняткові заходи, зокрема примусове відчуження житла для потреб оборони. Це втручання у право власності потребує чіткої правової регламентації та гарантій компенсації.

Запровадження воєнного стану в Україні актуалізувало питання втручання держави у право приватної власності, зокрема шляхом примусового відчуження житла. Такий інститут має винятковий характер і повинен застосовуватися з дотриманням балансу між публічними інтересами оборони держави та захистом прав власників [3].

Водночас практика воєнного часу виявила низку проблем, пов'язаних із компенсацією вартості відчуженого житла та ефективністю судового захисту. Мета – проаналізувати законодавчі засади, судову практику та проблеми реалізації права власників на відшкодування.

Примусове відчуження майна (реквізиція) – це позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно з переходом його у власність держави для потреб оборони або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.